

Noor Asharaf

Assistant Professor (Guest Faculty)

Dept. of Persian, MMHAPU, PATNA

Email: ashrafjnu@gmail.com

E-Content

Sem-1, Paper code: 102

Persian (M A)

Topic: Rudaki (Poet)

رودکی از استادان بزرگ و با نام سخن و از قصیده‌سرایان معروف زبان دری است. نامش جعفر و نام پدرش محمد، کنیه‌اش ابوعبدالله است. رودکی در اواسط قرن سوم هجری در سال ۲۳۷ تولد شده است. رودکی در یکی از روستاهای کوهستانی ناحیه رودک سمرقند به نام «بنج» زاده شد.

رودکی را پدر ادبیات فارسی دانسته‌اند. پیش از وی شعر فارسی سروده می‌شد اما کیفیت اشعار رودکی آغازگر راه پیشرفت ادبیات فارسی بود. در تذکره‌ها و کتب پارسی اشعار وی بارها ذکر شده است که همین‌ها اساس جمع‌آوری دیوان وی بودند. اشعار او بارها بتوسط شاعران ایرانی مورد استقبال قرار گرفت. وی در میان شاعران فارسی بسیار مورد ارج و احترام بوده و کمتر کسی زبان به نکوهش وی گشوده است. او شعر فارسی را از پیروی از شعر عربی جدا کرد و اوزان و قالب‌های جدید فارسی به وجود آورد و با ترجمه منظومه‌های مختلف و سرایش اشعار حکیمانه و تعلیمی و نیز تغزلات و مدیحه راه را برای پیشرفت شعر فارسی به خوبی گشود. از کسانی که از سروده‌های رودکی در اشعار خود تضمین آورده‌اند می‌توان به غضایری رازی، عثمان مختاری، سوزنی سمرقندی، فرخی سیستانی، معزی نیشابوری، خاقانی شروانی، ابوسعید ابوالخیر، مولانا جلال الدین بلخی و حافظ اشاره نمود. در مورد غزلیات وی که نخستین نمونه در دست غزل فارسی است عنصری بلخی می‌گوید:

غزل رودکی وار نیکو بود غزل‌های من رودکی وار نیست

بی شک معروفترین شعر و سروده رودکی که در ادب فارسی سخت نیکو افتاده باشد همان غزلیست که در بازگرداندن امیرنصر سامانی به بخارا سروده شده است. با مطلع { بوی جوی مولیان آید همی / یاد یار

مهربان آید همی }

مولوی در تقلید از آن این گونه سروده است:

بوی باغ و گلستان آید همی بوی یار مهربان آید همی

از نثار گوهر یارم مرا آب دریا تا میان آید همی

با خیال گلستانش خارزار نرم تر از پرنیان آید همی

سبک شعری رودکی، سبک غالب آن روزگار یعنی سبک خراسانی است. ویژگی‌های سبک خراسانی در شعر رودکی نمود کامل و جامعی دارد و به همین دلیل می‌توان او را نماینده تام و تمام این سبک از شعر فارسی دانست. مهم‌ترین اثر او کلیله و دمنه منظوم است. جز آن سه مثنوی از او به ما رسیده و از بقیه اشعارش جز اندکی باقی نمانده است. کلیله و دمنه در اصل کتابی است هندی که در دوره ساسانیان به دستور بزرگمهر و به بدست برزویه به پارسی میانه ترجمه شد؛ و داستانی است رازآلود از زبان حیوانات. روزبه دادویه مشهور به ابن مقفع پس از اسلام آن را به عربی برگرداند و همان اثر ابن مقفع یا متن پهلوی بدست رودکی به شعر فارسی درآمد.

از دیگر آثار رودکی می‌توان به سندبادنامه اشاره کرد. اثر سندبادنامه هم از اصلی هندی بوده که از عصر ساسانیان به ایران شده و از ایران به ادبیات عرب و اروپا راه یافته است. سندبادنامه در دوره سامانیان به فرمان نوح بن نصر سامانی به فارسی ترجمه شد. برخی از نویسندگان همانند محمد عوفی در لباب‌الالباب رودکی را کور بدو تولد دانسته‌اند. ولی برخی تنها از ناینایی او سخن گفته‌اند، چنان‌که ابوزراعه گرگانی می‌گوید:

اگر به کوری چشم او بیافت گیتی را ز بهر گیتی من کور بود نتوانم

و نیز دقیقی می‌گوید:

استاد شهید زنده بایستی وان شاعر تیره چشم روشن بین